

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia biseric'ă scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

542

PRETIULU ABONAMENTULUI:

Pentru Austro-Ungari'a pe ann . . . 5 fl.—cr.
 " " " " " " 1/2 annu 2 fl.50cr.
 Pentru Romani'a si strainetate pe ann 14 fr.
 pe 1/2 a . . . 7 fr.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu
 cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte
 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.

Correspondentiele sê se adreseze la
 Redactiunea dela

„Biseric'a si Scól'a.“

Èr banii de prenumeratiune la
 „TIPOGRAFI'A DIECESANA in ARAD.“

INVITARE DE PRENUMERATIUNE

LA

Biseric'a si Scól'a.

*Fóia biseric'ăscă, scolastica, literara si
 economica.*

—1887—

Ou inceputulu a nului 1887 deschidemu abo-
 namentu nou la „Biseric'a si Scól'a.“

Rugâmu pre toti domni abonenti de pana a-
 cumă, cari dorescu a avé fói'a nóstra si pe viitoriu,
 se binevoiesca a tramite la „Tipografi'a diecesana“
 pretiulu de prenumeratiune care e :

PENTRU AUSTRO-UNGARI'A :

PE UNU ANU . . . . . 5 fl. — cr.

„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMANI'A SI STRAINETATE :

PE UNU ANU . . . . . 14 franci.

„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

*Sprijinulu moralu si materialu, de care pana
 acuma s'a bucuratu fói'a nóstra, ne indreptatiesce
 a sperá, cà si in viitoriu vom fi imbratisiati de
 aseminea simpathii calduróse precum si de buna-
 vointi'a nestramutata a On. Publicu cetitoriu.*

REDACTIUNEA.

La inceputulu anului 1887.

A asceptá si a sperá, cá diu'a de mane se fia
 mai buna, decât cea de astadi si cea de ieri, este
 forci'a cea mai mare a vietii omenesci.

Ori de câte ori este lovitu omulu de necazurile
 si de greutátile vietii gasesce o mangaiare in speran-
 ti'a, ca dóra voru veni asupra-i si dile mai bune.

Si adevverulu este, ca timpulu vindeca multe du-
 reri, si ca cine are timpu are viétia.

Pre acésta imprejurare se baséza de siguru fap-
 tulu, ca fiecare dintre noi se gasesce in diu'a de a-

nulu nou si preste totu la inceputulu anului mai ve-
 selu, si portandu in inim'a s'a mangaiarea si speran-
 ti'a, ca are se-i fia, si are se-i mérga si mai bine.

Este de importantia acésta mangaiare, si scumpa
 este acésta sperantia, pentruca nu se póte, cá omulu,
 carele doresce binele, se nu-lu póta ajunge, si se
 nu-lu póta aflá, — daca-lu cauta in conditiunile si
 pre càile, pre cari datu i-este omului cá se afie
 binele.

Portandu in inimile nóstre speranti'a unei stári
 mai bune ne gasimu de siguru si noi toti acum, la
 inceputulu anului mai mangaiati si in speranti'a, ca
 anulu, in carele am intratu si cei ce-lu voru urmá
 voru fi mai buni, si voru mai schimbá in spre bine
 multele necazuri, remase din trecutu.

Dar timpulu, doftorulu, dela carele asceptâm vin-
 decarea multoru rele, are o insusire, unic'a, carea
 lu-caracteriséza, si anume : elu si-urméza cursulu seu
 inainte. Si chiar daca noi ómenii l'am personificá, si
 adeca ni-l'am intipuí cu semtiri, precum ne vedem
 pre noi, ca suntem, elu singuru de sene nu ar schimbá
 nimicu din ale vietii nóstre. Celu multu ar poté
 plange, cand ne-ar vedé in durere, seau s'ar bucurá,
 cand ne-ar vedé, ca ne merge bine.

Si totusi timpulu schimba, si preface tóte. Face
 din pruncu june, din june barbatu si betranu, pen-
 trucá mai apoi pre acestu betranu se-lu predea veci-
 nicei lui destinatiuni.

Vorb'a este numai, ca cum scie omulu sê-se a-
 comodeze, si se-se folosésca de acestu doftoru in di-
 feritele stadii ale vietii si in anumitele imprejurári,
 pre cari i-le creéza timpulu.

Nu se nasce omulu in fiecare di, pentrucá tóte
 se-le incépa din inceputu.

Omulu póta cu sene ori unde merge, si ori-
 cât inaintéza in etate, istori'a vietii sale anterióre. A-
 césta istoria cá tóte istoriele din lume nu este alt-
 cev'a, decât inventariulu si respective depositulu fap-
 teloru bune si rele, seversite in viéti'a s'a anterióra.

Va se dica in anulu, in carele am intratu, am intratu cu beneficiulu inventariului anului trecutu si alu celoru multi, cari l'au precedatu.

Vorbindu noi in ultimulu numeru alu anului trecutu despre acestu inventariu, am disu, ca in anulu trecutu in viéti'a nóstra publica bisericéscă-scolaria au functionatu regulatu tóte organele si corporatiuniile normate prin legea organica; si am adaosu, ca mai in totu loculu s'au facutu si sporiu mai multu, seau mai putienu.

Cu tóte acestea noi cutezám a afirmá, ca omu uu este intre noi, carele se fia multiemitu cu acestu sporiu.

Si precum intielegem noi lucrulu, acésta ne-multiemire nu provine din imprejurarea, ca sporiulu si rezultatele obtienute in anii trecuti aru fi dóra putiene in reportu cu multele nóstre trebuintie, precum nici din faptulu ca dóra intre imprejurările vietii, in carea traimu, nu s'ar fi facutu totu ceeace cu potintia a fost a-se face; ci daca esista nemultiemirea, de carea vorbimu, ea si-are isvorulu cu totulu aiurea.

Suntem unu poporu seracu si necajitu, si ne-am angajatu, se-ne facem o stare si sórte mai buna prin biserica, si respective prin cruce si prin evangelia. Lucrám neaperatu din tóte puterile la acestu maretiu opu alu regenerării nóstre; dar adeverulu este, ca in mersulu nostru, mergem incetu, si de multe ori ce cascigám intr'o parte póte ca se perde in alt'a. Nu suntem in totu loculu biruitori. Nu suntem in tóte pre calea progresului, seau celu putien pre calea unui progresu, carele se-se semta, si se lase urme nés-cerse dupa sene.

Suntem biserica si cá atare factoru de cultura si de moralitate, pusu pre pétr'a cea din capulu unghiului — avend cá principie de gandire si lucrare adeverurile cele vecinice ale Mantuitoriului lumii.

Suntem biserica, dar din nefericire nu suntem acea putere mare, ce ar trebui se fimu cá biserica. Suntem societate, dar nu se vede in totu loculu puterea nóstra cá atare. Dilnicu vorbim si scriem, dar vorb'a si scrisórea nóstra nu are in totu loculu trecerea, ce ar trebui se-o aiba dupa marimea scopului, pre carele lu-urmarimu.

Si cu acestu inventariu intrám in anulu 1887. Si nu este vorba, si cu acestu inventariu vom merge de sigur inainte. Dar cu unu mersu mai greoiu astadi si de astadi inainte nu ne mai potem multiemí. Astadi trebuie se ingrijimu, cá pasii nostri se fia mai repedi. Si nu ne indoimu nici decát, pasii nostri potu se fia astfelu, sub o conditiune, si anume: se facem tóte astfelu, precum le pretinde legea, si toti de o potriua se fim mai bisericani, de cum am fost, seau de cum am potutu fi pana acum.

Am facutu noi de sigur si pana acum ceeace am potutu; dar adeverulu este, ca multi dintre noi am lucratu cu inim'a cam de jumetate. Pre cand lucrám in ale bisericeii, adesea s'a potutu observá, ca la multi

dintre noi ne stelescu ochii pre alte terene, si im-prasciate si impartite fiendu gandurile nóstre, n'am potutu obtiené, decát succese si rezultate asia cam de jumetate. Cu astfelu de succese nu mai merge. In ale culturii si in ale moralei se are lucrulu, cá si in strategia. Pedecile si greutátile se invingu numai cu puteri concentrate, mai cu seama cand puterile de actiune sunt putiene, cum este casulu pana acum le noi.

Parol'a dilei este astadi la noi: se redicámu poporulu prin cultura si moralitate, se-lu deprindem a-se cunósce si se-lu dedámu cu viéti'a publica, cá astfelu se pornésca pre base sigure inainte.

Este unu lucru mare opulu, la a carui'a seversire ne-am angajatu prin biserica, ér imprejurările sunt din cele mai grele.

Cand gandim inse ca la poporulu nostru aflám tóte conditiunile pentru acestu scopu, — atunci ar fi celu mai mare pecatu, ce l'am poté comite, daca nu ne-am supune muncii spre a delaturá din inventariulu aniloru trecuti si acea passiva, carea la fiecare pasu ne sta in cale. Cá unu firu negru in viéti'a nóstra publica si privata se aréta mai in totu loculu in partea passiva a acestui inventariu lips'a de ordine, de buna renduiéla.

In viéti'a publica ne-am apucatu, si de regula ne apucám pré de multe lucruri, si impartiti in multe afaceri, tóte de importantia, lucrurile nu potu se-ne succéda, precum dorim noi, si de aci apoi provine faptulu acel'a regretabilu, ca voindú a pune pentru nesuccesu unulu pre altulu vin'a, ne intelnimu certandu-ne unii cu altii prin presa; si mistuindu-ne puterile in polemii fara nici o valóre si fara nici unu pretiu practicu.

Va se dica in anulu, in carele am intratu preocupatiunea nóstra principala trebuie se-ne fia: a face mai multa ordine in viéti'a nóstra publica; ér acésta ordine va constá intru a intarí biseric'a, si a face din ea acea putere, carea se-ne póta conduce si stepaní intréga viéti'a publica si privata.

Popórele, cari voiescu desvoltarea si intarirea loru trebuie se aiba la fiacare epoca o ideia conducetória, o ideia, carea se-le predomnésca intréga viéti'a si activitatea, si respective unu centru de gravitatiune. Acestu centru este astadi la noi biseric'a si numai biseric'a.

La noi s'a potutu face pana acum in atâtea rónduri observarea, ca staruindu si voindú a-ne validitá pre terenulu vietii publice — am intempinatu doue greutáti, cari ne-au facutu ilusoriu orice succesu mai insemnatu, si anume: am potutu vedé, ca poporulu nostru nu presenta in actiuni mai insemnate puterea, ce ar trebui se-o prezenteze dupa starea lui, ér pre de alta parte pre noi cei chiamati a-lu conduce nu ne-am aflu totdeun'a concentrati, ci de multe ori respanditi si chiar paralisandu-ne unii pre alti in actiune.

Si caus'a la tóte acestea a fost dupa noi, ca n'am pasitu cu destula ordine in lucrare. N'am datu poporului prin biserica destula chrana spirituala, cá elu sè-se formeze, si se inainteze, ér noi nu ne-am cunoscutu unii pre altii, pentruca nu ne-am concentratu de ajunsu puterile cá se ne putem deprinde a-ne pretinú si a-ne dá rolele, pre cari le putem portá.

Activitatea nóstra trebue deci se-se concentreze astadi in mai mare mesura in biserica. Se facem aici educatiunea poporului, se-lu studiám noi, si se-i dam ocaziune, cá se-ne póta studiá si elu pre noi; ér ordinea de di se ne fia, cá fiecare in biserica la postulu seu se-si faca detorinti'a — contribuindu in mesura mai mare, decât ce-o am potutu face acést'a pana acum la ridicarea poporului nostru prin cultura si prin moralitate.

Cu chipulu acest'a speram, ca la finea fiecarui anu de aci inainte va scade din inventariulu vietii nóstre publice partea passiva, si va sporí partea activa.

Lucrări oficiale la ordinea dilei.

Lun'a din urma a anului trecut s'au emis din partea venerabilului constoriu aradanu mai multe cercularie catra clerulu si poporulu din eparchia. Amintimu de asta data despre doue din aceste cercularie, si anume despre cerculariulu, prin carele se ordinéza preotimei a indepliní blancuetele, edate de biroulu regnicolaru de statistica cu datele din matricule despre misicarea poporatiunei in decursulu anului 1886 si a-le trnsnpune autoritáti politice concerninte, si apoi despre cerculariulu, prin carele se dispune a-se substernu datele statistice despre misicarea poporatiunei si a clerului in decursulu anului 1886.

Cu privire la datele, ce se ceru pentru biroulu regnicolaru de statistica amintimu, ca aici oficiile parochiale, la a caroru parochii apartienu mai multe filie, se fia cu ingrijire, ca daca un'a, seau alt'a din aceste filie, apartienu, altui cercu pretorialu, atunci pentru fiecare din aceste filie sè-se induca datele statistice despre misicarea poporatiunei in câte o blancueta separata si se-se tramita oficiului de pretore, la care apartiene respectiv'a filia si nu oficiului pretorialu, la care apartiene parochi'a matra.

Terminulu pentru substernerea acestoru date este finea lui Februaru calendariulu nou anulu curentu.

* * *

In datele statistice, ce se ceru pentru a-se presentá venerabilului sinodu eparchialu prin cerculariulu emis se amintesce, cá oficiile parochiale se fia cu deosebita ingrijire cu deosebire la impregiurarea, ca in conserieri sè-se induca toti credintiosii bisericei nóstre, si anume si acei'a, cari traiescu cá servitori, seau lucratori prin puste si prin comune de alta confessiune, si apoi conform decisului venerabilului sinodu eparchialu din anulu trecut de sub Nru prot.

37 sè-se arete si numerulu emigrantiloru, ér in casuri de mortalitate mai mare sè-se arete si causele, care au produsu acésta moralitate.

Terminulu pentru substernerea acestoru date este finea lui Februaru calendariulu vechiu anulu curentu.

Vorbindu de aceste date, amintimu, ca dupa cele ce am esperiatu in anii trecuti, aceste date se substernu din unele pàrti tardiu, ér din altele se substernu defectuóse.

Spre a prevení aceste defecte amintimu aci, ca statistic'a pentru biseric'a nóstra este de o deosebita importantia, cu atât mai vertosu, ca puterea bisericei o constituiesce numerulu credintiosiloru. De aceea trebue se ingrijimu, cá toti credintiosii apartienetori confessiunei nóstre sè-se tiena in evidéncia, si sè-se conserie cât mai esactu. De aemenea este de lipsa, cá sè-se estraga cu tóta conscientiositatea datele matricularie din protocólele botezatoriloru, cununatoriloru si reposatoriloru; ér pentrucá aceste date sè-se póta prelucrá din partea venerabilului consistoriu este de neapérata trebuintia, cá ele se-se substérna pana la terminulu preclusu, indicatu prin cerculariulu consistorialu.

Unu cuventu pentru infintiarea de asociatiuni pentru cultura morala a poporului.

Sub acestu titlu a aparutu in „Fóia diecesana“ din Caransebesiu unu articlu, dupa noi de unu deosebitu interesu, semnatu de dlu *Ioan Pinciu*. Reproducem in cele ce urméza intregu acestu articlu, pentrucá se ne putem face si noi reflectiuni. Articulu suna astfeliu :

Pentru timpulu nostru, atât de turburatu pe tóte terenele vietii, este fara indoiéla celu mai seriosu semnu, ca se radica din tóte pàrtile profeti, cari predicu unu viitoriu amenintatoriu. Au fost, nu-i vorba, si pan aci ómeni, si cu deosebire au fost barbati de-ai bisericii, cari strigau in tonu pesimisticu cu glasulu celui din pustie, ca pecatulu e perirea ómeniloru. Astadi inse s'au asociatu loru si altii: ómeni de sciintia si prieteni de-ai poporului.

Nu póte se duca la bine, dice chipzuitulu mosiu Róta, pentrucá pré se clatina tóte in timpulu nostru. In familie s'au slabitu cu totul legaturile de credintia si supunere. Copii se mesóra cu parintii in judecata. Moralitatea totu mai multu se retrage facendu locu patimelor. De ce se sfiau betránii, astadi se privesce ca iertatu, si de ce inrosiau altadata, se sevèrsiesce astadi cu nerusinare.

„Cine gandescce preste diu'a de mane vá presimti, ca póte inca la inceputulu vécului viitoriu va erumpe unu resboiu cumplitu pentru apararea crestinismului, pentru apararea tuturoru principiloru morale crestine. Materialismulu, poft'a dupa placeri, batjocur'a, îngâmfarea in sciintia: aceste grandioóse puteri distrugetóre si nimicítóre sunt active in Europ'a intréga. Póte veni diu'a, cand tot ce e crestinu se vá aduná in jurulu unui stindardu, dice isto-

riculu Treistchke. Si societatea regnicolara pentru nobilitarea moralei s'a constituitu negresitu totu numai din vederea prapastiei, in prójm'a carei'a se afla popórele din Ungari'a, in ce privesce starea loru sociala si morala.

Cei-ce nu suntem straini de viéti'a poporului scim, ca tóte raporturile ei au luat o fatia, pe care se vedu simp-tómele unei grele inbolnaviri. Si trebue se ne ingrozim, cand gandimu, ca unu poporu apucându pe povarnisiulu decadintiei morale, cu cât mai multu inaintéza, cu atátu mai greu se póte oprí in calea s'a spre ruina. De óre-ce mai toti cetitorii acestei foi sunt in mijloculu poporului, aflu de prisosu a-mi intemeiá cuvintele facendu o excursiune in tóte ramurile vietii poporului si aretandu semnele singuratice ale bólei. Voiu cercá inse se zugravescu in trasuri generale o mica icóna despre viti'a religiósá si morala a poporului nostru.

Fundamentulu unei natiuni, viéti'a familiara e sgu-duitá la noi romanii nu nu numai in pâturile de josu, ci si la cei de frunte, la asia numit'a inteligentia. Cu câta usiurintia se facu adi casatoriile si cât de usioru se des-facu! Cum a incetatu astadi de a mai fi o bucurie nume-rulu mai mare alu copiiloru! Viéti'a de crásma se des-vólta si birturile se inmultiescu pe tóta diu'a. Bogati si seraci, toti sunt cuprinsi de pofté selbatice. Servitorii nu mai sunt cu credintia fatia de stapâni. Si anu de anu sporesce numerulu celoru ce se prapadescu de bólele lumesci. Temnitiele gemu de criminalisti si cu deosebire numerulu prea mare alu criminalistiloru tineri sunt martori pentru putrejunea morala. Numerulu celoru fara de casa, fara de masa inca e la culme in timpul nostru. Câta nesigurantia in comerciú si cât de putiena credintia la vendutu si cumperatu! In ce privesce viéti'a politica apoi lupt'a patimasia a partideloru trebue se puna pe ori si cine pe gânduri. Cât de usioru isi vendu ómenii convingerile! Unde e statornici'a de odinióra a românilu?

Privindu dar ori incatro in viéti'a poporului vedem semne fórte primejdíose de decadere morala. In totu loculu vedem simtóme serióse ale inbolnavirii organismulu socialu. Si aceste sunt semne numai din afara la supra-fatia organismulu. Ból'a insasi e mai adênce, materi'a otravitóre e mai ascunsa.

Este sciutu, ca pentru inaintarea sau descaderea u-nui poporu este hotarítoriu spiritulu, care se arata in felulu de a priví lucrurile si in tóte intreprinderile lui. Si tocmái aci zace reulu, care ne face se privim cu ingrijire in viitoriu, càci s'a perdutu si din di in di totu mai multu se perde spiritulu, de care a fost patrusu poporulu romanu, spiritu care ne-au sustienutu intregi prin decursulu atátoru vécuri furtunóse. Astadi necredinti'a siede in carulu de triumfu si religiositatea se privesce de fatarnicie. Banulu si losinc'a materialismulu: „Aidu se bem si se mâncam, ca cine scie de mai traím mâne,“ sunt idolii, la cari se inchina mii de mii de romani.

Voiundu a mai luminá colorile intunecate ale tabloulu despre viéti'a poporului, vor díce unii ca nici in trecutu n'a fostu astfelu starea sociala si morala a poporu-

lui nostru. Cine vrea inse se nu se insiele pre sine va recunósce o deosebire destulu de mare in modulu de gándire de adi si de odinióra alu popprulu nostru. *In care epoca a istoriei nationale aflám ca opiniunea publica se fi fost in contr'a credintiei si moralei crestine?* In vécurile trecute esistá in poporu o conscientia crestina; astadi aflá ómenii motive rationale pentru de a-si intemeia viéti'a loru necrestina. Se intrepunu cu fati'a suridienda pentru moralitate laxa si desconsiderarea vietii religióse bisericesci.

Se ne punem acum întrebarea, ca dela ce clasa de ómeni s'au ziditu in poporu coruptiunea morala si religiósá? Vom dá tributulu adevérulu afirmându, cà reulu vine dela cei-ce sciu carte sau dela clas'a pretinsa culta si dela strainii, cu care are de a face. Ideile necrestinesci latite de sciinti'a moderna au fostu supte mai antaiu de carturarii nostri, apoi dela ei s'au strecuratu picatura de picatura pan' in patur'a celoru ce traiescu din lucrulu mâniloru loru. Se nu ne mirám, daca va trebúi se secerámu furtuna semanandu vent!

Lucrurile insirate fiindu constatate nu vom poté se desconsiderám seriositatea situatiunii: ca alergám spre o crisa. Ni se impune deci întrebarea: ce e de facutu? Stávom si mai departe cu mânilé in sínu privindu cum progreséza procesulu de descrestinisare seau ne vom hotári, cá se restabilim legatur'a facuta din indurarea lui Ddiu între romani si crestinismu? Lasa-vom, cá torentulu decadintii, pornitu din inaltímea semiculturii moderne, se nimicéscá viéti'a sociala si morala a româniloru, ori credemu, ca a venitu timpul se-i punemu stavila?

Respunsulu resulta de sine. Si eu tienu a afirmá, ca in fati'a pagubelor si stricaciuniloru, ce se nascu din decadinti'a religiósá, este datorinti'a fie-cáru romanu adevératu se puna umeru la umeru si se redice érasí la válóre adevérurile religiunii si moralei crestine, singur'a putere, care ne póte scapá siguru de o mai departe degenerare. —

In prim'a linie sunt inse datóre organele bisericii asiediate anume spre acest scopu de Mântuitoriulu nostru, ca se conlucre cu tóta tari'a a delaturá curentulu bolnaviciosu, care surpa temeli'a societátií nóstre. Ele sunt obligate in vîrtutea votulu datu a-si impliní cu tóta seriositatea si conscientiositatea chemarea si a staruí intr'acolo, cá biserica, stálpulu adevérulu, se fie unu adevératu isvoru de mângáere si fericire pentru credinciosi. Mántuitoriulu nostru increditiandu organeloru sale maretíulu scop le-a si impusu totodata sarcin'a grea, ca se fie lumina-tóre adevérate si conducetóre bune ale poporulu. In misiunea loru sunt inse impedeate organele bisericii prin aceea, ca cu deosebire in timpul mai nou li sau stirbitu vadi'a si autoritatea prin uneltirile si clevertirile nerusinóse, ce sau redicatu si se ridica continuu contr'a loru de inimii bisericii si ai natiunii nóstre.

Organele bisericii au prin urmare trebuintia de sprjinulu tuturoru barbatiloru, cari iubescu poporulu si voiescu se lucreze pentru binele lui.

Daca voim deci seriosu, cá se punemu stavila reulu, care a prinsu radecini in viéti'a religiósá morala a po-

porului nostru, apoi trebuie se cautăm și nise mijloce a-comodate timpului. Se luăm pilda dela inimiții bisericii și imitându-i se intram și noi în mijlocul poporului și se nu așteptăm, ca elu se nu vina la noi, se-i prevenim pe toate caile, se-lu invităm, se-lu cautăm și se-lu adunăm. Acést'a nu o pôte face unu preotu fie elu cât de harnicu, nici unu micu comitetu. O pôte inse face o societate de barbati harnici, de ómeni cu vaza, cari au vointi'a și curagiulu de a-se întrepune cu tota greutatea autorității pentru o viața sociala creștina. O pôte mai alesu unu numeru mai mare de societăți, cari se estindu preste o întreaga provincia locuita de Romani

Nu-i óre timpul, ca se urmăm și în asta privinția unei trasaturi caracteristice a timpului nostru, care este unu timpu alu asociatiunilor și se infintim *asociatiuni, care se aiba de tinenta, de a regenera viața religioasă și morala a poporului și a lăti obiceiurile creștine și patriotismulu creștinu.*

Aflându, că cercurile hotaritoare și competente se vor pronunția în modu favorabilu și vor primi idei'a acést'a de salutara: imi rezervu dreptulu, de a dezvoltá cu alta ocaziune modalitățile, sub care credu posibila infintirea astoru felu de asociatiuni.

Ioan Pinciu.

În acestu articlu se descrie în colori foarte triste starea religioasă a poporului nostru, — și ceea ce este mai tristu, este, ca după cele ce vedem, și esperiam și noi, acést'a descriere este, durere, o descriere fidelă și făcută în cunoștința de cauza. Faptu este, ca astadi dintre toate poporale, cari locuiesc acést'a țiera mai puțin religioasă și religioasă vede omulu la poporul nostru. Biserica nu este cercetată, serbatorile nu mai sunt serbatori, și datinele și viața religioasă a poporului nostru nu mai are acea putere mare, carea l'a făcutu se reziste multelor ispite și primejdii ale trecutului.

„Reulu, dice articlulu în cestiune, „vine dela cei-ce știu carte, seau dela clas'a pretinsa culta și dela străinii, cu cari are poporul de a face. Ideile necreștinesci, latite de știința moderna au fost supte mai antaiu de carturarii noștri, apoi dela ei s'au strecuratu picatura de picatura până în patur'a celor ce traiesc din lucrulu maniloru loru.“

Va se dica dlu autoriu constata, ca s'a latitu în sinulu poporului nostru unu felu de semidoctismu, carele a distrusu, și a subsepatu religioasă, și prin acést'a a atacatu, și continua a atacá poporul chiar în esistența lui.

Este tristu lucru a constata, ca „cei ce știu carte“ se fia produsu prin tinent'a loru unu astfelu de reu mare în sinulu poporului nostru. Când ne aducem înse aminte, cu câtă usurintă tracteaza unii din carturarii noștri datinele și institutiunile religioase, și anume, cum nu cerceteza biserica, cum vorbesc de reu pre fecele bisericesci, cum vorbesc de cu despretiu de posturi, de sfestanii, de prasnice, de parastase și alte funcțiuni și datine religioase ale popo-

lului, — atunci constrenși suntem și noi a subscrie sentența cea grea enunțată mai sus. Nu o subscriem înse nici decât cu intențiunea de a vatămă; ci numai cu intențiunea, pre carea o-a urmaritu și autorulu: de a contribui la îndreptarea reului, — spre a-ne asocia și noi parerii, enunțate de autorulu articlului de sus, ca cu mijlocele de astadi nu mai merge, și ca trebuie se ne grupăm cu totii, și se infintim o putere, care se aiba de tinenta regenerarea vieții religioase-morale a poporului și lăirea obiceiurilor creștine și a patriotismului creștinescu.

Dlu autoriu crede, ca acést'a putere o vom poté formá prin asociatiuni, și si-reserva dreptulu de a dezvoltá cu alta ocaziune modalitățile, sub cari crede densulu posibila infintirea astoru felu de asociatiuni.

Cestiunea sulevata fiindu de unu interesu capitalu în viața poporului nostru vom acceptá se devólte dlu autoriu modalitățile promise, și apoi ne vom pronunția și noi vederile noastre.

Archiepiscopulu și Metropolitulu Andreiu baronu de Siagun'a ca literatoru bisericescu.

(Cuventulu ocașionalu dela ședința publica aranjata din partea societății de lectura, „Andreiu Siagun'a,“ în anul 1886.)

„Popórele mai înainte au potutu trai fara literatura, éra astadi așa ceva este curatu peste putinția.“ Andreiu baronu de Siagun'a la inaug. asoc. Transilvaniei.

Ilustra Adunare!

Literetur'a este tabloulu, în care se oglindeza cugețarea și aspirațiunile, cultur'a intelectuală și morala a unu poporu.

De aceea ea a dobanditu între popórele culte o importanția cu totul oșebita și bine meritata. Deși înapoiatu în cultura poporulu românú a realizatu și elu unu progresu înbucuratoriu pe terenulu literaturii. Cele mai vechi monumente în acést'a privinția, ni-le ofera literatur'a bisericescă.

Nu pôte fi vorb'a a însirá aici, care dintre barbati noștri prin ce opuri s'au distinsu. Me voiu margini deci la o scurta espunere a meritelor neperitoare, de cari s'a învrednicitu în veci neuitatulu Andreiu cá literatoru bisericescu.

Mirare trebuie se cuprinda pe ori care omu seriosu, care cunoșce activitatea în adeveru uriasia a marelui serbatoritu, când vede, ca elu și scrie diferitele opuri, de de cari aveam neaparata lipsa alaturea cu împlinirea esactă a numeróșelor sale datorințe archieresci.

Toate scrierile, cari le avem dela Metropolitulu Siagun'a, urmarescu scopuri practice: așerarea intereselor bisericii și națiunii, luminarea clerului și pastoiria în credința strabuna a poporului.

Precum Eliade Radulescu din colo înbarbatá și entusiasma pe poporulu românescu pentru progresare în literatura, așa din cóce marele Andreiu staruesce din respuneri pentru înaintarea literara a bisericii lucrându însuși și sprijinindu lucrările barbatiloru, prin cari se vedea ajutoratu la rezolvirea marelui probleme: „pe Romani transilvaniei din adenculu lor somnu a-i deșceptá și spre totu ce-i adevératu, placutu și bunu se-i atraga.“

Dreptu semnu de recunoscintia pentru meritele sale fatia de Romanii de dincolo Eliade a fost numitu „Parintele literaturii.“ Marele Arhieru pentru lucrarile sale neperitorie pe terenulu literariu bisericescu se póte numi „parintele literaturii nóstre bisericesci.“

In scopulu de a inlesni tiparirea atatoru cărti absolute necesare si a crea astfelu un centru de literatura pe seam'a bisericeii si a scólei elu infiintia cu mari jertfe tipografia archidieceesana, acestu asiedimentu de mare importantia pentru noi.

Se-mi fie permis a sulevá in trasaturi generale activitatea literara a nemuritoriului Arhieru, incependu cu scrierile sale relative la scóle

Asia dupace ce se inmultí numerulu scóleloru si mai aveam si unele manuale necesare, ne lipseau aprópe cu deseversire normele, dupa cari se-se orienteze invetiatorii intru implinirea sfintei loru chemári. Barbatulu destinatu a raspunde acestei trebuintie, adencu semtite, se crede a fi insusi arhierulu si astfelu compune scrierea intitulata: „Instruatiune pentru invetiatorii etc.“ Acést'a scriere dovedesce o deplina si esacta cunoscintia a imprejurárilor nóstre, cum si a scóleloru din tierile civilisate.

Dupa ce da indrumári, de cari au se-se tiena invetiatorii intru implinirea misiunii loru, esmite o instructiune relativa la directorii scolari.

O instructiune neaperata pe seama preotimei si a scaneloru protopresviterale este scrierea intitulata: „Cunoscintie folositoare despre trebile casatoriilor,“ cuprindiendu o practica espunere a cerintieloru reclamate atátu din partea bisericeii cât si din partea statului spre a-se putea incheia casatori'a, precum si normele, ce sunt a se observá la purtarea proceseloru divortiale.

In anulu 1864 s'a infiintiatu seminarulu nostru Archidieceesanu. In scrier'a s'a. „Instruatiune pentru directorulu, profesorii si duhovniculu institutului Archidieceesanu pedagogico-teologicu, autorulu schitiéza datorintiele barbatiloru incredintiati a conduce institutulu si indeamna la ordine, serguintia si impreuna lucrare armonica.

O scriere pretioasa datorita penei sale neobosite este: Proiectulu de regulamentu pentru organizarea afaceriloru bisericesci scolari si fundationali, intogmitu dupa asiedimintele canonice, — acestu stelpu neclintitu alu bisericeii nóstre.

Elu dovedesce Pré Inaltului tronu indreptátirea Romániloru gr. or. din Ungari'a si Transilvani'a de a-si avea metropoli'a loru independenta si dreptulu a deliberá in sínóde asupra afaceriloru bisericesci in Promemori'a din 1849 si in adausulu acestei'a din anulu urmatoriu. Acést'a indreptátire o dovedi si din punctu de vedere canonicu in Memoriatululu asternutu Pré inaltului tronu cu unu anu mai tardiu. Importantia acestoru scrieri se póte judecá din efectulu produsu: Redobándirea sinodalitatii si restaurarea vechii metropolii.

De mare importantia este „Antorismos,“ o scriere polemica fatia de eppulu Hachman din Bucovin'a.

Vediendu ca suferé invetiementulu din lips'a cărtiloru scolare chiar in institutulu Archidieceesanu, elu compune „Istori'a bisericeasca,“ asia ca fiitorii preoti se aiba de unde cunósce trecutul bisericeii nóstre, momentele mai insemnate ale ei, fazele de desvoltare, prin cari a trecut, spre a-si putea da seam'a despre tóte cele ce le vedu petrecandu-se in biserica, remanendu astfelu neclintiti fii ai ei in tóte imprejurárele. Judecandu acést'a carte dupa starea nóstra culturala si scientifica de acum ne ar suprinde in multe privintie, cu deosebire inse in sistemu si limba. Trebuie inse se-ne punem pe punctulu de vedere alu timpului, in cari a sris'o Siagun'a si sciindu, ca densulu impinsu de necesitatea, a da profesoriloru materialu de pre-

lesu nu si'a luatú nici atátu timpu ca se-si revada manuscisulu, ci cóla de cóla de conceptu o trimatea in tipografia, trebuie se remanem uimiti, ca in astfelu de imprejurári ni-a datú cartea astfelu precum o avem.

Ca credinciosii se póta cunósce drepturile, ce le ofere biserica si datorintiele cari le au fati'a de ea a elaboratu insusi „Elementele Dreptului Canonicu, prim'a scriere in bisericeii nóstra din acestu ramu de sciintia, unu opu, care s'a folositu ca indreptariu in procesele divortiale pana la anulu 1868 si a servitu dreptu temelua la intocmirea „Compendiului de dreptu Canonicu,“ aparutu in ajunulu primuluu Congresn alu bisericeii nóstre.

De ce cu totul deosebita importantia este acestu opu ajunge se amintescu, ca este singur'a lucrare in acestu ram, atátu de greu, — ca multi dintre cei mai ilustrii invetiati straini au declaratú acestu opu, ca fiindu de o insemnata valóre, — si ca s'a tradusu pana si in limb'a rusésca.

Ce pretiu a pusu insusi Siagun'a pe acestu opu alu seu ne arata cuvintele: „Intreprinderea mea cu compunerea acestui opu este unu ce nou pe terenulu literaturii nóstre bisericesci si cu deosebire este unu originalu intre feliuritele cărti si opuri, cari pâna acum'a esira pe campulu literaturii canonice alu bisericeii nóstre“ adaugandu: „Prin urmare greutátile, cari le am întâmpinatú in compunerea acestui opu au fost multe, si mari, si culminéza in aceea nezuéla a mea, prin care mi-am propusu a compune unu opu canonicu sistematicu si cât se vá putea completu, precum acést'a o cere literatur'a preste totu, care in dilele nóstre a facutu progrese mari in tóte sciintiele;“ apoi é-rasi: „De multi ani am lucratu la compunerea acestui opu, dela care am conditionatu tóta mangaierea vietiei mele.“¹⁾

Dreptulu Canonicu am putea se-lu numimu corón'a literaturii desvoltate de Siagun'a.

Intre cărtilé edate de Marele Arhieru se numera „Enchiridionulu,“ o carte menita a inlocuí Pidalionulu, inlesnindu astfelu orientarea celoru chemati a-se pronuntia in materie de canóne.

Insusi spre a usiurá preotiloru implinirea chiemarei loru de a predicá de pe amvonu cuventulu lui Ddiu, compune 26 cuventári bisericesci menite pentru serbatori, pe cari mai antaiu le-a trimisu clerului si poporului ca postorale si apoi le-a adausu la cartea de predici intitulata „Chiriacodromion“ care a umplutu si umple si astadi inca un'a din cele mai simtite lacune in bisericeii nóstra.

Cea ce nu se póte accentuá de ajunsu este cá serbatoritululu de astadi a fost autorulu „Statutululu Organicu,“ acestu stilpu puternicu alu întregéi nóstre organizari bisericesci si scolare.

Chiar si pe patulu dureriloru, putem dice in ajunulu de a-si dá nobilulu sufletu in mânilé Creatoriului, neobositulu barbatu nu incetá de a lucrá compunédu studiulu „Pastoralu,“ unu opu a carui trebuintia erá de multu simtita si chiar neaperata, despre care insusi dice, cá lasa cá mostenire profesoriloru de Pastoralu, ca avénd mai multu timpu de cum elu a avutu se-lu prelucere si completeze.

Asi merge cu multu prea departe voindu si numai se atingu in treacatu un'a câte un'a numeróse scrieri mai merunte unde apartienu apologiele si disputele, ce purtá acestu barbatu cu ómeni de positie inalta: cu ministrii, archierei etc., cum si multele instructiuni, ce a esmisu de câte-ori se iviá trebuintia, — cea ce nu-lu impedece a revisui insusi si a edá din nou numeróse cărti rituale d. e. Mineiulu, Octoichulu mare, Triodulu, Liturgierulu, si chiar Bibli'a ilustrata.

¹⁾ Siagun'a in (prefati'a acestui opu.)

În cea ce privesce stilulu acestui barbatu aflăm, că elu scrie adese greoi, totdeun'a inse puternicu si lapidar. Multii ar gasi forte multe de neteditu in stilulu lui Siagun'a, căci Siagun'a nu-si permitea luculu de a se ocupă multu cu form'a, folosindu timpulu pentru esentia, — elu nu pune pretiu pre form'a, in care imbraca ideile ci pe idei insasi. Cu tóte acestea in scrieri cu deosebire polemice si adresate guvernului s'au Maiestății vedem, că Siagun'a scie se îngrijésca si de frumseti'a stilului. Comparându scrierile din tineretie cu cele de mai tardiu vedem că Siagun'a si in stilu si in limba a facutu insemnate progrese tienendu contu de limbagiulu literaru alu Ardeleniloru de pe timpulu lui. — Si numai privitu Siagun'a din punctu de vedere literaru, elu ca literatoru bisericescu chiar de n'ar fi fostu Archiereu, si omu politicu, face epoca in devoltarea noastră culturala prin „scrierile lui bogate in gândiri forte mari, prin cari a pusu temeiu literaturii noastre bisericesci — scrieri — ce singure vor ramanea urmasiloru nostrii, că semne a lucrării noastre sufletesci in acestu timpulu plinu de lucrări sterpe.

Privindu noi, generatiunea tinera, la Siagun'a si numai pe t-renulu literaru bisericescu ne este cu neputintia se nu ni-lu inchipuimu ca unu idealu, si noi intre noi se emulamu intru ai urmă pe calea fapteloru punându si noi pretiu nu pre forma, care omóra ci pe spiritu, pe esentia — care dă viatia.

Prin acést'a credemu, că ne vom face vrednici de elu si celu mai frumosu iubileu i-vom aduce prin faptele noastre menite a promovă binele neamului, din care am esitu, in care traimu si in care, ca fii credinciosi ai lui, vom se murimu.

Sibiui, Decemvre 1886.

Emilianu Popescu,
clericu curs. III.

Fundatiunea sotiloru Michailu si Elis'a Stroiescu.

Inregistramu cu bucuria, ca averea publica romanésca a sporitu de nou in dilele din urma cu frumós'a suma de 25,000 fiorini val. austr. Sotii Mihailu si Elis'a Stroiescu au donatu acésta suma reuniunii meseriasiloru romani din Brasiovu, creandu o fundatiune pentru spriginirea numitei reuniuni.

Éta dupa „Meseriasiulu romanu“ scrisórea adresata de catra numitii fundatori dlui Bartolomeiu Baiulescu, parochulu cetății Brasiovlui, si neobositulu presiedinte alu numitei reuniuni :

Domnule Presiedinte! Urmându cu viu interesu activitatea Asociatiunii pentru spriginirea invetiaceiloru si sodaliloru romani meseriasi, alu carei presiedinte sunteti DVóstra, si staruinti'a ce o puneti pentru imbunatatirea sortii poporului romanescu din Transilvani'a, si avend insine convigerea, că prin o lucrare energica pe acestu terenu se póte feri mai usioru sermanulu poporu romanescu de proletariatu si miserie; vediendu in fine dificultatile, cu care aveti se Ve luptati pentru a ajunge scopulu binecuvéntatu ce-lu urmarii, ne-am hotaritu a Ve veni in ajutoriu si a face o fundatiune la Asociatiunea DVóstre.

Donamu pentru scopulu Asociatiunii sum'a de 25,000 fl. v. a. sub numele „Fundatiunea sotiloru Mihailu si Elis'a Stroiescu“ si o destinamu pentru spriginirea copiloru seraci dela meserii si sodaliloru romani meseriasi, si spre a se formá industriasi romani perfecti instruiti prin fói'a „Meseriasiulu romanu,“ ce o redigeati.

Disponemu, că acestu capitalu se fie in veci neatigibilu, se fie siguru plasatu sub conditiunile cele mai favorabile. Administratiunea acestei fundatiuni se va face dupa prescrierile actului fundationalu, ce va urmă posterioru.

Destinăm, că procentele capitalulu fundatiunii nósre se se folosésca in urmatoriulu modu :

Procentele dela sum'a de 20,000 fl., se se intrebuintieze in sensulu statuteloru Asociatiunii, spriginindu-se coppii romani seraci aplicati la meserii cu vestmintele trebuincióse, platindu-se taxele la scóle si la casuri de bóla, ér invetiaceii romani talentati se fie asiedati in ateliere mai renumite platindu-se onorariile, ce se pretindu; sodalii mai talentati se se trimita spre perfectionare in meseri'a loru cu ajutóre in strainatate la scoli de meserii speciale.

Avédu convingerea, că fói'a „Meseriasiulu romanu,“ care o redigeati DVóstra, contribue forte multu la scopulu ce urmariti: la promovarea meseriloru si pentru cultivarea maestriloru romani, si dorindu, ca acésta fóié se se póta sustiene si pe viitoriu, destinamu pentru fói'a „Meseriasiulu romanu“ sum'a de 5000 fl., că cu procentele acestei sume se se ajutoreze sustienerea si redactarea.

Binevoiti, dle presiedinte, a primi sum'a de douedeci si cinci mii floreni v. a., si a o predá pentru scopulu de mai susu on. comitetu si adunarii generale a Asociatiunii pentru spriginirea invetiaceiloru si sodaliloru romani meseriasi.

Ve rogu aretati-'mi, daca dispositiunile nósre sunt destulu de lamurite pentru scopulu ce urmariti, spre a pute face actulu formalu fundationalu, care ar fi se se intabuleze dupa legile DVóstre.

Primiti, ve rogu, multu stimate domnule presiedinte, asigurarea celei mai distinse stime, ce Ve pastramu.

Sotii Mihailu si Elis'a Stroiescu.

D i v e r s e.

* *Coru nou de plugari.* Din o corespondentia, ce primiram din comun'a Sinteá, aflamu cu placere, ca dlu invetiatoriu de acolo Ioan Bustea, perfectionandu-se prin medilócele sale proprie in music'a vocala — atât prin staruinti'a s'a, cât si prin ajutoriulu ómeniloru de bine — a infientiatu in numit'a comuna unu coru de plugari, care in serbatorile Nascerii Domnului a cantatu cu esactitate sant'a liturgia. Poporulu din numit'a comuna a fostu frumosu surprinsu de acésta productiune, si mai cu seama in tenerime s'a nascutu unu doru ferbinte de a face parte din coru, asia incât acum dupa órele de prelegere scól'a este plina de adulti, cari mergu la scóla sesi cascade cunoscintiele preliminare — spre a poté deveni si densii coristi.

Cetindu acésta scire ne intarimu totu mai multu in convictiunea, ce o am esprimatu de atâtea ori, că la noi se póte face binele in totu loculu, unde este bunavointia. Comun'a Sinteá este o comuna mica si cu putiene medilóce, dar prin zelu si bunavointia s'a infientiatu unu coru, si s'a creatu unu nou factoru de cultura. Cât ar fi de bine, că astfelu se se faca in totu loculu!

Felicitám pre dlu invetiatoriu Nicolau Bustea si pre parintele Demetriu Mihutiu, pentru acésta frumósá intreprindere si le dorimu celu mai bunu succesu atât in ceea-ce privesce corulu, cât si in alte cari privescu biseric'a si scól'a nósra de acolo!

* *Concertu.* Corulu vocalu alu plugariloru din comun'a P e s a c u, a arangiatu in sér'a dilei de 29. De-

cemvre a. c. st. v., in sal'a ospetariei din locu unu concertu impreunatu cu dansu in favórea fondului numitului coru, care a reusitu bine in tóta privint'a, adeca a reportatu unu succesu moralu stralucitu, ér succesulu materialu a fost satisfactoriu peste tóta asteptarea. — La acést'a petrecere deliciósa a luat parte tóta inteligenti'a din locu, fara ósebire de nationalitate, apoi unu contingentu insemnatu dintre tierani.

Concertulu a decursu dupa urmatórea programa: 1. „Spiritul,” quartetu esec. de coru vocalu. 2. „Poporului romanu,” poesia de G. Simu, decl. de G. Bogdanu. 3. „Corón'a Moldovei,” quartetu esec. de coru vocalu. 4. „Hor'a Dobregén'a,” quartetu esec. de coru micstu. 5. „Sergentulu,” poesia de V. Alesandri, decl. de D. Andra-siu. 6. „Junimea Parisiana,” quartetu esec. de coru vocalu. 7. „Necasurile unui casatoritu,” poesia decl. de C. Bogdanu. 8. „Cântecu de primavéra,” quartetu esec. de coru vocalu. 9. „Hor'a Sinai,” quartetu esec. de corulu micstu.—

De si corulu acést'a se lupta inca cu greutátile inceputului a doveditu inse si cu acést'a ocaziune unu progresu inbucuratoriu, càci tóte piesele fara esceptiune au fostu cu precisiune si armonia deplina esecutate, secerandu aplause viie si repetite. Multu au placutu si piesele cantate de corulu micstu cu fetitie si acést'a placere inca s'a manifestatu prin ovatiuni entusiastice. Declamatorii inca au corespunsu acceptariloru generali, dar mai vertosu poesi'a: „Necasurile unui casatoritu” declamata cu vivacitate de catra Cozmanu Bogdanu, transpuse pre cei presentu intr'o dispositiune de totu vesela.

Afara de programa s'a mai declamatu si poesi'a: „Mosiu Martinu,” de Iulianu Grozescu de catra coristulu Marcu Muresianu cu destula desteritate.

La finea concertului atât de amasantu, pari tele Andreiu Fizesianu ca presedintele corului vocalu 'si-esprimá multiamit'a sa cordiala publicului asistentu pentru participare, indemnandu prin termini potriviti la protegierea corului, care urmesce unu scopu adevratu culturalu.

Dupa concertu urmandu dansulu, a remasu o mare parte a publicului impreuna, petrecendu si veselindu-se care-si dupa placu mai pana in diu'a d'alba, cand apoi se despartira toti sub cele mai bune impressiuni. — Unu participante.

* Daru pre seam'a bisericeii si a scólei.

Din o corespondentia, primita septeman'a trecuta aflám, ca dlu notariu comunalu din Sintea I o s i f A r d e l e a n u a donatu pre seam'a santei nóstre biserice de acolo cadelnitia de argintu si doue randuri de ornate de o materia din cele mai; de asemenea a donatu pre seam'a scolariiloru seraci dela scól'a nóstra cofessionalu de acolo mai multe càrti scolastice si càrti de rugatiune.

Cand inregistrám aci aceste frumóse daruri ale numitului dnu notariu — i exprimamu totu de odata multimirile nóstre pentru denariulu jertfitu pre altariulu Domnului.

Ddiu se-i resplatésca insutitu si inmiitu jertf'a adusa pre altariulu Domnului.

* Cale ferata noua in pàrtile banatice.

Ministeriulu regiu ungaru de comunicatiune din Budapest'a, precum cetim in jurnale, a datu unui consortiu privatu concesiune de a cladí o cale ferata intre Buziasiu Timisior'a si Lipov'a.

* Popóre de pitici in Afric'a. — In urm'a comunicariloru calatoriloru noului statu Congo s'a facutu cunoscutu, ca prin sinurile riului Congo traiescu mai multe

semintii de petici. Deja cand Schweinfurth la 1870 strabatu regiunea inca necercetata a Congului, diári spre mirarea s'a Munza, regele Monbutiloru, unu betranu innaltu de 1.50 metru. Intra ai lui, asia ilu asigurau, acesta erá unu uriasi; câte-v'a dile mai tardiu vediu Schweinfurth mai multi pitici, si cand ajunse la vecinulu regelui Munza, la Mumeti, vediu unu regimentu intregu de pitici. Toti erau armati cu lanci si sageti mici. Nici unulu inse mai innaltu de 1.50 metru, dar de o infatisiare resboinica. Piticii apartineau semintiei Akka, alu carei teritoriu n'a fost calcatu inca de nici unu alb. Lui Schweinfurth ii succese se induplece pe regele Mumeti de a dá in schimbulu unu cáne, unu Akka de 17 ani, innaltu de 1.34 metru, care se-lu urmeze in Uurop'a. Piticulu Nsevone ilu insofi intr'adeveru spre Europ'a, murí inse pe drum deja in Berberu. De atunci s'a auditu de repetite ori de pitici, si chiar misionariulu Grenfeld cand cercetá Tschonopa, a vediu unu pitici; dar ca se vadia pe pitici in locuintiele loru proprii, se observe activitatea loru, si in genere se afle cev'a mai amenuntitu despre ei, i-a succesu de curendu agentulu germanu din Congo, Dr. Ludwig Volf. Elu aflându-se, pentru putienu timpu in Bruxela, facu unu raportu amenuntitu asupr'a piticiloru statului Congo. Cand Dr. Volf se presenta la resiedinti'a de capetenie Lonkengo, regele poporului Botouba, vediu sate, intregi impopulate cu barbati si femei mici, nici unulu mai innaltu de 1.4 metru. Si la regele Lonkengo gasi Dr. Wolff o semintia de pitici. Toti piticii acestui tinentu se numescu Batua. Iubescu cu deosebiri venatulu si cultivarea vinului de palmi. In generalu piticii traiescu pentru ei; câte odata intra si ei in legatura cu rassele cele mari. Se incheie astfelu casatorii intre Bahucas si Batua.

Piticii se urca cu mare indeletnicire pe verfurile cele mai innalte ale valmiloru, ca se stringa de acolo suculu loru; cu mare dibacie sciú ei, se faci si se asiedie curse pentru anile selbatice, si se le surprinda. Ce privesce formatiunea corpului loru, sunt bine desvoltati. Innaltimea loru in genere e cam de 1.3 metri, colórea pielii loru e bruna-galbina, mai putien intunecata ca aceea a rasselor mai mari. Perulu de pe capu este scurtu si lanosu. Batua n'are barba si nici Akka. Dupa spusele indigeniloru s'ar aflá in Nord seminti de pitici, cari au barba mare, pe care ungendu-o cu unu feliu de untura o pórtu rescuita ca fuiolele. Tóte aceste semintii singuratiche numai alcatue-cu o poporatiune; ele sunt astadi imprastiate printre popórele mai mari si sunt remasit'a unei rasse stravechiloru locuitori. „Tel. Rom.“

Concursu.

In urmarea ord. cons. Nr. 217 sc. se escrie concursu pentru indeplinirea postulu de invetiatoriu la clas'a antaiu din comun'a micsta Fenlacu, in cottulu Temisiorii, cu terminu pana la 11. Ianuariu 1887 st. v.

Emolumintele sunt: in bani 300 fl., pentru 4 orgii lemne 40 fl., pentru 6 orgii paie 48 fl., scripturistica 5 fl., conferintia 10 fl., si 20 meti gráu; dela inmormentari cu dusu la biserica 1 fl., fara dusu la biserica 50 cruceri; — quartiru cu gradina, intra si extravilane.

Recursele instruate in sensulu Regulamentulu scolaru, se se adreseze Comisiei scolare romane in Fónlak, per Neu-Arad.

Demetriu Dolga, m. p.

inspectoru scol. alu diecesei Timisiorii si Versietului.

—□—